

150819

Handläggare: Marie-Louise Luther

Till Länsstyrelsen, Stockholms län

Yttrande med anledning av överklagat beslut från Miljö- och Byggnadsförvaltningen i Solna stad att förbjuda doftsättning i Solna Centrum

Astma- och Allergiföreningen i Stockholms län har kontaktats av ett par personer som drabbats av ohälsa på grund av doftsättning i Solna Centrum. Miljö- och Byggnadsnämnden i Solna stad har beslutat att doftsättning i Solna Centrum ska förbjudas med stöd av miljöbalken.

Verksamhetsutövaren Rodamco Solna Centrum AB har överklagat beslutet och fört fram skäl till varför de inte vill upphöra med doftsättningen. Astma- och Allergiförbundet och Astma- och Allergiföreningen i Stockholms län vill i detta yttrande föra fram hur vi ser på doftsättning i offentliga inomhusmiljöer.

Doftsättning i offentliga inomhusmiljöer sker ofta med doftämnen i låga halter, i vissa fall med ämnen som inte är allergiframkallande, i andra fall med sådana som är det. Men för personer med så kallad sensorisk hyperreaktivitet, SHR (doftöverkänslighet) *räcker det med mycket låga halter av ett doftande ämne för att man ska bli sjuk och få symtom*. Eftersom det för personer med SHR inte handlar om en allergisk reaktion där immunförsvaret är involverat *kan man få reaktioner även om doftämnena inte är allergiframkallande*. Det ska även poängteras att det *inte finns några mediciner för att dämpa symptomen* vid en reaktion för en person med doftöverkänslighet, som ofta yttrar sig i andningssvårigheter, huvudvärk, yrsel och tryck över bröstet. *Symptomen håller dessutom ofta i sig i flera dagar, även vid kort exponering och kan till och med leda till sjukfrånvaro*. Det finns flera vetenskapliga studier som visar att personer med doftöverkänslighet reagerar på låg halt dofter /kemikalier (bil 1).

En studie visar att 19 % av den vuxna svenska befolkningen skulle uppleva sig störda om de utsätts för dofter/ kemikalier (bil 1, studie 4). Förutom personer med sensorisk hyperreaktivitet finns även personer med astma som kan reagera och få astmasymtom på grund av doftsättning i offentliga inomhusmiljöer. Enligt Folkhälsomyndigheten har ca 10% av befolkningen doftöverkänslighet och ca 9% av den vuxna befolkningen respektive barnen har astma. *Det är en betydande del av befolkningen som är känsligare än normalt och som kan drabbas av symtom och därmed få svårigheter att besöka köpcentret. En del av dessa personer har så svåra besvär att det kan bedömas som en funktionsnedsättning*. Alla som får besvär anmäler ju dock inte detta till miljökontoret. Enligt förarbete till miljöbalken (SOU 1996:103) ska hänsyn tas till personer som är något känsligare än normalt vid bedömning av olägenhet för människors hälsa. Vår erfarenhet är att ju fler/mer dofter - desto svårare blir besvären. Det finns därför ingen anledning att tillsätta ytterligare en doft i ett köpcentrum som medför risk för symtom.

En doftöverkänslig person kan undvika t ex vissa butiker som doftar eller tider då det är mycket folk med parfym, men när inomhusluften till entréer och toaletter i köpcentret doftsätts blir det omöjligt att besöka det (även om en entré inte är doftsatt). Dels eftersom luften är gemensam inne i köpcentret vilket innebär att dofterna sprids och dels eftersom man överraskas av doftsättningen och blir sjuk då det inte framgår på plats i köpcentret var det doftsätts. I köpcenter finns ofta många olika butiker och samhällsservice varav vissa kan vara nödvändiga att få tillgång till. Bristande tillgänglighet i samhället för personer med funktionsnedsättning kan numera även utgöra diskriminering enligt Diskrimineringslagen.

Vi anser inte att doftsättning av offentliga inomhusmiljöer ska vara tillåtet. *Ohälsoproblem ska förebyggas och offentliga inomhusmiljöer ska vara tillgängliga för alla oavsett sjukdom eller funktionsnedsättning.* Erfarenheten visar på problem för personer med doftöverkänslighet, astma mm som blir sjuka då offentliga inomhusmiljöer doftsätts. Nacka kommun beslutade 2009 att förelägga ett företag att upphöra med doftsättning i köpcentret Nacka forum. Vi hoppas nu på ett prejudikat som visar att doftsättning i offentliga inomhusmiljöer inte tillåts.

Doftsättning består ofta av olika kemiska ämnen som innebär att inomhusluften förorenas. Detta kan utgöra en risk för hälsan för personer med doftöverkänslighet, astma mm och för barn/unga som ofta är känsligare än vuxna för kemiska ämnen. *Om man vill få bort rökluft vid entréer är det bättre att ordna en rökfri zon (finns exempelvis i Upplands Väsby galleria) och flytta eventuella askkoppar än att doftsätta luften vid entrén. En ändring av tobakslagen när det gäller rökfria utomhusmiljöer utreds för närvarande (entréer till lokaler ingår i uppdraget).*

Astma- och Allergiförbundet och Astma- och Allergiföreningen i Stockholms län anser att Miljönämnden bör besluta att förbjuda doftsättningen i Solna centrum helt med stöd av:

- **Försiktighetsprincipen i Miljöbalken och Folkhälsomyndigheten** som anser att tillsats av parfymämnen till luften i en allmän lokal gör **att luftkvaliteten blir sämre och kan utgöra en olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalken**. Enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd om ventilation bör lokaler med bristfällig luftkvalitet åtgärdas. Miljökontoren kan ställa krav på att doftsättning av allmänna lokaler upphör och att luftkvaliteten i övrigt ska vara tillfredsställande. Hänsyn vid bedömningen av vad som utgör olägenhet för människors hälsa bör enligt förarbete till miljöbalken tas till människor som är något känsligare än normalt.
- FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige skrivit på. Art 9 om tillgänglighet säger att **staterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång på lika villkor som andra till den fysiska miljön** (bl a i inomhusanläggningar). Åtgärderna ska innefatta identifiering och undanröjande av hinder för tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Maritha Sedvallson
förbundsordförande
Astma- och Allergiförbundet

Thomas Jonsson
ordförande
Astma- och Allergiföreningen i
Stockholms län

Bil 1) Vetenskapliga studier som visar att personer med doftöverkänslighet reagerar på låg halt dofter och kemikalier

1. Millqvist E, Löwhagen O. Placebo-controlled challenges with perfume in patients with asthma-like symptoms. *Allergy* 1996; **51**(6): 434-9.
2. Millqvist E, Bengtsson U, Löwhagen O. Provocations with perfume in the eyes induce airway symptoms in patients with sensory hyperreactivity. *Allergy* 1999; **54** (5): 495-9.
3. Nordin S, Millqvist E, Löwhagen O, Bende M. A short chemical sensitivity scale for assessment of airway sensory hyperreactivity. *Int Arch Occup Environ Health* 2004; **77**(4): 249-54.
4. Johansson A, Bramerson A, Millqvist E, Nordin S, Bende M. Prevalence and risk factors for self-reported odour intolerance: the Skovde population-based study. *Int Arch Occup Environ Health* 2005; **78**: 559-64.
5. Johansson A, Millqvist E, Nordin S, Bende M. Relationship between self-reported odor intolerance and sensitivity to inhaled capsaicin: proposed definition of airway sensory hyperreactivity and estimation of its prevalence. *Chest* 2006; **129**(6): 1623-8.
6. Ternesten-Hasseus E, Löwhagen O, Millqvist E. Quality of life and capsaicin sensitivity in patients with airway symptoms induced by chemicals and scents: a longitudinal study. *Environmental health perspectives* 2007; **115**(3): 425-9.
7. van Thriel C, Kiesswetter E, Schaper M, Juran SA, Blaszkewicz M, Kleinbeck S. Odor annoyance of environmental chemicals: sensory and cognitive influences. *Journal of toxicology and environmental health Part A* 2008; **71**(11-12): 776-85.

Kommentarer till studierna från Eva Millquist, professor vid Sahlgrenska sjukhuset Göteborg

1. Här visade vi att näsklämma + kolfiltermask inte hjälpte mot symptomen. Det kan dels vara en effekt av att ögonen utsattes för parfymångor dels bero på att kolfiltermask inte effektivt skyddade. Doserna av parfym var inte stora – några sprayningar på en ”sudd” som doldes under ett galler. Doser finns angivna i artikeln.
2. Vi gick vidare med denna studie (som är en fortsättning på nr 1) och visade att även om patienten andades särskild friskluft och bar näsklämma så fick de symptom (från nedre luftvägar!). Vi tolkade det som att enbart ögonprovokation räckte för att utlösa symptom. Doserna av parfym var inte stora – några sprayningar på en ”sudd” som doldes under ett galler. Doser finns angivna i artikeln.
3. Beskriver frågeformuläret CSS-SHR som vi sedan använt i många studier och är ett frågeformulär som ger en poäng för hur mycket en individ påverkas av dofter i omgivande miljö.
4. Så kallad populationsbaserad, epidemiologisk studie där 1400 slumpvist utvalda Skövdebor bland annat besvarade frågeformuläret CSS-SHR. 19 % fick en förhöjd score vilket visar att en stor andel av befolkningen upplever sig besvärade av miljöer med dofter/kemikalier.
5. En fortsättning på nr 4 enligt ovan. 6,3 % av den vuxna svenska befolkningen kan få diagnosen SHR, baserat på ett högt score på CSS-SHR och ett capsaicintest. Det finns en stark relation mellan score (poäng) på CSS-SHR och capsaicintestet.
6. Patienter med SHR har problem som kvarstår under flera år och symptomen påverkar livskvaliteten. I flera fall leder besvären till nedsatt arbetsförmåga/sjukskrivning/omplacering.
7. Provokationer med olika doftande ämnen visade i denna studie att patienter med kemisk överkänslighet reagerade redan på låga koncentrationer.

Bell IR, Schwartz GE, Baldwin CM, et al. Individual differences in neural sensitization and the role of context in illness from low-level environmental chemical exposures. *Environmental health perspectives* 1997; **105 Suppl 2**: 457-66. *Kommentar till studien från Eva Millquist: Författarna framför en hypotes till vad som kan ligga bakom överkänslighet för kemikalier. Men det finns många studier (se ovan) som visar att det är ett vanligt problem och att små mängder kan utlösa symptom.*